

of martial law once again confirmed its significant role and effectiveness for the legal system of the state. It is emphasized that the restoration and building of harmonious relationships is one of the key goals of mediation. The modern interpretation by scholars of the conflict – through the prism of mediation – as a value that activates its subjects to take certain actions and contributes to the identification of the interests and needs of each participant in this conflict, the adoption of mutually beneficial conditions for overcoming the conflict, the creation of conditions for possible further cooperation, indicates the human-centric foundation of mediation. It is determined that a promising scientific direction, which is entirely applied in nature, is the introduction of the institution of mediation in centers for providing free legal aid in order to resolve the conflict between the victim and a minor suspect accused of committing a criminal offense.

Keywords: mediation, judiciary, conflict, dispute, martial law.

УДК 342.415

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-7

Марина ВОЙТЮК[©]

викладач

(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ»: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ

Досліджено зміст поняття «функції соціальної правової держави». З огляду на постійні зміни у різних сферах держави її функції не є сталими, а тому питання є актуальним та потребує подальшого дослідження. У сучасній юридичній науці спостерігається плуралізм підходів до визначення функцій держави, проте вкрай рідко зустрічається розкриття змісту саме поняття функцій соціальної правової держави.

Визначено смислове навантаження терміна «соціальна правова держава». Соціальною є держава, пріоритетним напрямом діяльності якої є забезпечення права людини на гідне життя. Правова держава виконує свої функції з огляду на найбільш значущий для її органів, посадових і службових осіб принцип верховенства права, що як загальна засада закріплено в ст. 1 Основного закону.

Розглянуто різноманітні підходи до розуміння терміна «функції держави». Дослідники формують визначення функцій держави, по-перше, як напрямів діяльності держави, що спрямовані на задоволення потреб населення у всіх сферах суспільних відносин; по-друге, як напрямів держави, що виражають сутність, цілі та завдання.

Запропоновано власну інтерпретацію поняття функцій соціальної правової держави як напрямів діяльності держави, що виражають сутність та соціальне призначення держави, за допомогою яких формуються її цілі й завдання та трансформація яких на конкретному історичному етапі розвитку держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників.

Ключові слова: Конституція України, функції, функції держави, соціальна держава, правова держава, функції соціальної правової держави.

Постановка проблеми. Основний закон нашої держави закріплює, що Україна визнається суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Українська держава дбає про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов життя, а їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави.

Свій розвиток ця конституційна засада знаходить у ч. 1 ст. 3 Конституції України, згідно з якою: людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а забезпечення і утвердження прав і свобод людини є головний обов'язком держави [10].

Огляд доктринальних джерел, присвячених темі дослідження, свідчить про єдність вчених до підходів визначення «функцій держави». Попри наявність значної

кількості наукових досліджень, присвячених різним функціональним аспектам держави, зміст поняття «функції соціальної правової держави» дотепер залишається нерозкритим.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Категорія «функції держави» не є новою для правничої науки. Протягом не одного десятиліття її досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Аналіз наукових праць із досліджуваної проблематики свідчить про те, що розвідка функцій держави є одним із найбільш актуальних дослідницьких напрямів.

Проблемам дефініції «функції держави» присвячено численні наукові праці в політичній, юридичній галузях знань. Вагомий внесок у дослідження цієї тематики зробили вітчизняні вчені: І. Арістова, В. Венцель, М. Дзевелюк, М. Кельман, А. Колодій, О. Марущак, Л. Наливайко, В. Погорілко, П. Рабінович, О. Скакун, В. Сухонос, В. Тодика, М. Черногловкін та ін.

З огляду на ситуацію, що склалася в нашій державі, перед науковцями виникає завдання, що полягає як в аналізі наукових робіт сучасних дослідників представленої проблематики, так і в пошуку та формуванні нових підходів у розумінні сутності, цілей, завдань та зв'язку із соціальним середовищем соціальної правової держави.

Функціям держави притаманна особливість, а саме під впливом соціальних, економічних, політичних, культурних змін в державі спрямовуватись на виконання запитів спільноти, що накладає свій відбиток на подальші дослідження у згаданому напрямі.

Метою статті є обґрунтування авторської дефініції поняття «функції соціальної правової держави» та характеристика суттєвих ознак цього поняття.

Виклад основного матеріалу. Досліджувана категорія є важливою складовою понятійно-категоріального апарату теорії держави, що дотепер не втрачає своєї актуальності, а тому вимагає посиленої уваги. У науковій і навчальній юридичній літературі вченими запропоновано терміно-поняття «функції держави» і деякими з них згадується словосполучення «функції соціальної правової держави».

Принагідно зазначити, що досліджуваний нами термін «функції соціальної правової держави» є складним, адже утворився в результаті поєднання чотирьох слів: функції, соціальна, правова, держава. Аналіз цієї граматичної конструкції вимагає з'ясування змісту таких термінів: соціальна держава, правова держава, функції, функції держави.

З огляду на історичну ретроспективу концепції соціальної держави та правової держави відображалися у процесі розвитку державності в період Нового і Новітнього часу, що в перспективі знайшло своє відображення у конституційних актах Англії, Сполучених Штатів Америки. Поняття соціальної правової держави отримало офіційне закріплення в конституціях європейських країн після завершення Другої світової війни. Зокрема, термін «соціальна правова держава» з'явився в Основному законі Федеративної Республіки Німеччини 1949 р. [7, с. 4]. В конституціях Франції, Хорватії та Македонії використовується граматична конструкція «соціальна держава», що не містить слова «правова».

З моменту проголошення незалежності в українському суспільстві і державі відбулися трансформаційні процеси, що тривають і дотепер. Із проголошенням незалежності відновився процес державотворення, що здійснювався на визначених Конституцією України засадах розбудови соціальної правової держави пріоритету прав і свобод людини в діяльності державних органів, демократизму, верховенства права, поділу державної влади.

Принагідно зауважити, що свого часу один із розробників Декларації про державний суверенітет України, український науковець-правознавець В. Селіванов пропонував конкретні кроки, необхідні для подальшої розбудови соціальної правової держави:

- 1) розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо визначення завдань та шляхів формування в Україні соціальної, правової держави;
- 2) визначити статус людини в демократичній, правовій державі;
- 3) провести соціальну експертизу відповідності законодавства України про права та свободи людини і громадянина міжнародним стандартам, а також аналіз того, як Україна виконує ратифіковані нею міжнародні норми у сфері захисту прав людини [22, с. 277–278]. Наведену концепцію соціальної правової держави в подальшому було покладено в основу створення Конституції України 1996 року.

Огляд навчальної та наукової юридичної літератури свідчить, що трактування терміно-поняття «соціальна держава» більшою мірою відображене у доктринальних джерелах, аніж в нормативно-правових актах. Так, на думку правника П. Рабіновича, держава фактично набуває характеристики «соціальна» тоді, коли, ставлячи собі за мету реалізацію права людини на гідне життя, покладає на себе обов'язок щодо виконання значної за обсягом соціальної функції – «проведення соціальної політики, спрямованої на розробку і здійснення системи реформ і заходів соціального захисту населення» [12, с. 374].

Схожі думки поділяють і інші дослідники. Так, Д. Єрмоленко пропонує розглядати соціальну державу як «засновану на принципах соціальної справедливості, рівності і свободи надкласову, правову державу із розвиненим громадянським суспільством, в якому всебічно гарантовані гідний людини прожитковий мінімум, соціальне забезпечення, загальний підйом добробуту та інші соціально-економічні права громадян, існує налагоджений, нескладний і досяжний механізм їх практичної реалізації і захисту» [6, с. 82]. О. Панкевич вважає, що «особливістю розбудови соціальної держави, на пострадянському просторі, відбувається одночасно з формуванням правової держави» [18, с. 62].

Смислове навантаження терміна «правова держава» з'ясовував науковець О. Головащенко, який зазначав: «концепція правової держави заснована на ідеях верховенства права, демократії, поділу влади, рівності всіх громадян перед законом і судом, тоді як соціальна держава поєднує ці ідеї з ідеями соціальної справедливості, соціальної рівності». На його думку, «для правової держави головне – захист громадян від зайвого втручання держави, для соціальної, навпаки, головне – захист соціально-економічних і культурних прав і свобод громадян силами держави, що передбачає її активне втручання» [4, с. 52].

Проте зустрічаються й інші наукові підходи до розуміння терміно-поняття соціальної, правової держави. Так, на думку С. Погребняка, «сєнс правової державності полягає у захисті суспільства від держави, у той час як сєнсом соціальної державності, навпаки, захист суспільства державою» [20, с. 19]. Іншої думки дотримується дослідник І. Яковюк, який пропонує в сучасній державі поєднати правову та соціальну складові, в його розумінні «правова держава забезпечує організацію суспільного життя на принципах права, гарантує правопорядок, сприяє досягненню особистістю самостійності й відповідальності за свої дії, раціональну обґрунтованість юридичних рішень, стабільність правової системи. Як соціальна – визнає людину найвищою соціальною цінністю, надає соціальну допомогу інвалідам, які перебувають у важкій життєвій ситуації, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя, перерозподіляє економічні блага відповідно до принципу соціальної справедливості і своє призначення вбачає у забезпеченні громадського миру і злагоди в суспільстві» [27, с. 98–99].

Схожий концептуальний підхід розділяють вітчизняні дослідники Б. Кістяківський, В. Хропанюк та О. Малько, які визначають «соціальну державу як частину правової держави, або як матеріальний зміст правової держави» [1, с. 14].

Обґрунтовано висвітлена правниками загальнотеоретична категорія «соціальна, правова держава» у Науково-практичному коментарі Конституції України. Колектив авторів цього коментаря термін «правова держава» тлумачать як «організація політичної влади, що заснована на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, верховенстві права, взаємній відповідальності особи і держави». Слід зробити акцент на твердженні авторів, що в деякому сенсі правова держава інтерпретується як певне програмне поняття, що застосовується «в понятійних конструкціях з історично мінливим змістом» та піддається впливу у певний період історії [10, с. 10]. Соціальна ж держава у науково-практичному коментарі тлумачиться як «держава, що визнає людину найвищою соціальною цінністю, своє призначення вбачає у забезпеченні громадського миру і злагоди в суспільстві, надає на субсидіарних засадах соціальну допомогу індивідам та іншим громадянам, які перебувають у важкій життєвій ситуації, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя. Прямє визнання держави соціальною дозволяє стверджувати, що конституційному устрою Української держави притаманний принцип соціальної держави, через що він набуває вищої імперативної сили і стає загальнозначущим, у тому числі і щодо соціальної спрямованості законодавства» [10, с. 11].

Чи не єдиним правовим актом, що надає роз'яснення поняття «соціальна

держави», є Рішення Конституційного Суду України (далі – Рішення КСУ). Так, у Рішенні КСУ від 25 січня 2012 р. № 3-рп/2012 у справі № 1-11/2012 офіційним суб'єктом тлумачення визначено, що «Україна як соціальна держава визнає людину найвищою соціальною цінністю, розподіляє суспільне багатство згідно з принципом соціальної справедливості та піклується про зміцнення громадянської злагоди у суспільстві. Основними завданнями соціальної держави є створення умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї. Згідно з Конституцією України держава забезпечує соціальну спрямованість економіки (див. ч. 4 ст. 13), що є основою для реалізації соціальних прав громадян, зокрема на соціальний захист та достатній життєвий рівень» [21].

Аналіз вищенаведених суджень про визначення терміно-понять «соціальна держава», «правова держава» дозволяє сформулювати проміжні висновки:

1) соціальна держава є доцільною тільки в умовах демократії та повинна бути правовою в сучасному розумінні. Соціальною є держава, пріоритетним напрямом діяльності якої є забезпечення права людини на гідне життя, тобто можливості реалізувати свій потенціал, що підкріплюється гідною заробітною платою, пенсійним забезпеченням, медичною допомогою та освітою;

2) правова держава виконує свої функції з огляду на найбільш значущий для її органів, посадових і службових осіб принцип верховенства права, що як загальна засада закріплений у статті 1 Основного закону й визначає відповідальність за порушення встановлених державою приписів, а також відповідальність за діяння компетентних суб'єктів, які наділені державно-владними повноваженнями.

З огляду на вищевказане утворюється лаконічна формула, суть якої зводиться до того, що «правова держава» зобов'язана бути соціальною, зі свого боку, «соціальна держава» мусить бути правовою.

Ще одним аспектом нашого дослідження є розкриття дефініції «функції держави». Як базова категорія «функції держави» пройшли в юридичній науці складний та довготривалий процес становлення шляхом еволюції правової, політичної, та філософської думки [13, с. 18]. Наукові джерела містять різноманітні підходи до визначення цієї наукової категорії, що суттєво відрізняються один від одного.

Для того щоб з'ясувати первинну основу терміна «функція», необхідно провести етимологічне дослідження. Так, у XVII ст. однойменний термін впровадив німецький вчений Г. Лейбніц для визначення відрізка, довжина якого змінюється. У Словнику іншомовних слів термін «функція» (від лат. «function» – виконання, здійснення) розглядається як явище, що залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін [25]. Інший словник розкриває «функцію» як «роботу кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось, повинність», місію [26].

Слід зазначити, що концептуальна основа дефініції функцій держави закладена у працях Ж. Бодена, Дж. Локка, Т. Гоббса. З-поміж них на особливу увагу заслуговує робота англійського філософа Т. Гоббса «Левіафан», що є першим твором у політичній філософії, з яким пов'язують виникнення терміна «функції держави». Сама праця присвячена ключовим проблемам держави, як-от: людина, її сутність, природний стан і природні закони, держава й суверен. У своїй роботі Т. Гоббс розвивав думку про те, що держава була утворена на підставі взаємного договору множини людей, де єдина уповноважена особа використовувала свою міцність та могутність для миру та взаємної боротьби проти спільного ворога. На думку мислителя, основним завданням «держави» є злагода, загальний захист та безпека людей [3, с. 187]. Спираючись на таке положення, Т. Гоббс розробив оригінальну концепцію основних напрямів діяльності держави, що суттєво вплинула на становлення державно-правової думки наступних століть [5, с. 47].

У подальшому наукове розуміння дефініції «функції держави» формувалося в кілька етапів:

1) у XX ст. функції держави розглядали в контексті загального вчення про державу;

2) до середини XX ст. згадану дефініцію досліджували через соціальну сутність держави;

3) з другої половини XX ст. і до 90-х років XX ст. функції держави трактують як напрями діяльності держави, що відображають її соціальну сутність і призначення

держави;

4) наприкінці XX ст. – на початку XXI ст. на еволюцію розуміння функцій держави вплинули доктрини демократичної, правової держави, де забезпечення прав та свобод людини є пріоритетним завданням держави [14, с. 54].

У ході дослідження було виявлено, що питанню функцій держави у науковій літературі, навчальних посібниках із теорії держави і права присвячені цілі розділи, в яких одні автори розкривають функції держави «як основні напрямки (сторони і види) діяльності держави: її практичну діяльність, яка має предметно-політичний та соціальний характер» [8, с. 65]; інші ж під функціями держави розуміють «основні напрямки її діяльності, які виражають її сутність, завдання, цілі та соціальне призначення в галузі управління справами суспільства» [27, с. 89].

У сучасній довідковій літературі поняття «функції держави» характеризується «як основні напрямки її діяльності, які зумовлені призначенням держави в суспільстві та реалізуються у правових формах через державний механізм» [2, с. 822]. Поняття «функції держави» розкриває її взаємозв'язок із соціальним середовищем, пояснює сенс існування, характерні властивості та еволюцію природи держави. Загалом сенсом держави є збереження відповідної людської спільноти, забезпечення її існування, сталого розвитку шляхом упорядкування суспільних відносин» [2, с. 822].

У сучасній юридичній науці відстежуємо різноманітні трактування наведеної категорії. Наприклад, дослідник О. Коломоець вважає, що «функції сучасної держави слід розуміти як конкретизовані, інституційно та нормативно оформлені напрями реалізації діяльності держави в ключових сферах життя суспільства (економічній, соціальній, правовій, культурній, екологічній та зовнішньополітичній та ін.)» [9, с. 43].

Функції держави, на думку Л. Наливайко, – «це об'єктивно необхідні, взаємопов'язані напрями та види діяльності, спрямовані на реалізацію завдань, досягнення відповідної мети в конкретних формах за допомогою спеціальних методів, які виражають сутність, соціальне призначення держави, роль і місце її в суспільстві на конкретному етапі розвитку» [16, с. 234].

Заслугує на увагу дефініція поняття «функції держави», котру пропонує В. Мурза: «це основні, нормативно-регламентовані та організаційно-забезпечені усталені напрямки діяльності держави, у яких відображаються та конкретизуються її необхідні цілі та завдання, виявляються її сутність, зміст та соціальне призначення» [15, с. 45]. О. Марущак також вважає, «...що на сьогодні сучасні демократичні держави позиціонують себе як соціальні, на перший план виходить визначення «функцій держави» саме з погляду її соціального призначення» [13, с. 19].

«Функції держави», на думку О. Скакун, – «це головні напрями її діяльності, напрями, що зумовлені цілями та завданнями (соціальним призначенням) держави (спрямовані на виконання відповідних цілей та завдань), які конкретизують сутність держави» [24, с. 76].

У нижченаведеному визначенні закладено основи ключової класифікації функцій держави. Дослідник А. Нікітін розглядає дефініцію «функція держави» «як напрям внутрішньої та зовнішньої діяльності держави, в якій виявляється її сутність і соціальне призначення» [17, с. 75].

В. Погорілко не пропонує авторської інтерпретації цієї категорії, проте зауважує: «...ефективність здійснення функцій кожною державою залежить від внутрішніх національних та зовнішніх міжнародних чинників» [19, с. 313].

Дослідник І. Сердюк розглядає загальнотеоретичну категорію «функції держави» у співвідношенні з дефініцією «форми здійснення функцій держави». Правник наголошує: «і функції держави, і форми здійснення функцій держави пов'язані з одним явищем – юридичною діяльністю державних органів, співвідносяться як філософські категорії “зміст” та “форма”». Зважаючи на це пропонує таке визначення функцій держави: «це основні напрямки діяльності держави, в яких виражаються її сутність та соціальне призначення, цілі і завдання по управлінню суспільством у притаманних їй формах і притаманними їй методами» [23, с. 134].

По-новітньому підійшла до визначення функцій держави вітчизняна вчена М. Дзевелюк: на її думку, «це особливі канали комунікації між державою та суспільством, що виникають унаслідок раціоналізації їх нормативних та інституційних засад, що веде їх до становлення як дискурсів – стабільних і тривалих форм взаємодії між людьми, покликаних вирішувати завдання загальносуспільного значення» [5, с. 62].

Отже, більшість науковців формують лаконічне визначення функцій, по-перше, як напрямів діяльності держави, що спрямовані на задоволення потреб населення у всіх сферах суспільних відносин; по-друге, як напрямів держави, що відображаються через соціальне призначення та деталізуються через цілі й завдання. Слід наголосити, що напрями діяльності держави формуються в сучасних країнах по-різному, зважаючи на наявні потреби суспільства. Так, Україна в теперішніх умовах повномасштабної війни має забезпечити безпеку та оборону, захистити цивільне населення, надати соціальну допомогу вразливим групам населення тощо, а це, безумовно, впливає на визначення пріоритетних функцій Української держави.

Висновки. Отже, проведене дослідження дозволяє дійти таких висновків. Соціальною правовою є держава, яка забезпечує права та свободи людини, несе відповідальність за результати своєї діяльності, а також реалізовує основні напрями діяльності в такий спосіб, щоб створити гідні умови життя для громадян. Протягом розвитку соціальної правової держави, а також під впливом різноманітних чинників її сутність поступово змінюється, а відповідно, змін зазнають і її функції.

Таким чином, пропонуємо інтерпретувати поняття «функції соціальної правової держави» як напрями діяльності держави, що виражають сутність та соціальне призначення держави, через які формуються її цілі й завдання, трансформація яких на конкретному історичному етапі розвитку держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників.

Список використаних джерел

1. Аблязов Д. Е. Соціальна, правова держава та права людини і громадянина. *Форум права*. 2012. № 1. С. 10–14.
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 3 : Загальна теорія права / ред. кол. : О. В. Петришин (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 952 с.
3. Гоббс Т. Левіафан / пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2000. 606 с.
4. Головащенко О. С. Соціальна та правова держави : аналіз співвідношення моделей. *Форум права*. 2010. № 1. С. 50–55.
5. Дзевелюк М. В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2017. 209 с.
6. Єрмоленко Д. О. Поняття та ознаки соціальної держави. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2001. № 2. С. 76–82.
7. Єрмоленко Д. О. Співвідношення соціальної та правової держави. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2001. Вип. 12. С. 3–5.
8. Кельман М. С. Теорія держави : навч. посібник. Тернопіль : ТзОВ «Поліграфіст», 1997. 330 с.
9. Коломєєв О. В. Функції держави у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. № 5. С. 41–44.
10. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол. : В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2011. 1128 с.
11. Конституція України: від 28.06.1996 р. : станом на 02 лютого 2019 р. Київ : ВД «Професіонал», 2022. 66 с.
12. Мала енциклопедія етнодержавознавства / упоряд. Ю. І. Римаренко (та ін.) ; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ : Генеза : Довіра, 1996. 942 с.
13. Марущак О. А. Функції держави: визначення поняття. *Форум Права*. 2019. № 3 (65). С. 17–21.
14. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2019. 478 с.
15. Мурза В. В. Поняття та види функцій сучасної держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4 (55). С. 42–50.
16. Наливайко Р. Л. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Харків : Право, 2009. 597 с.
17. Нікітін А. В. Теорія держави та права : навч. посібник / за ред. А. М. Колодія. Київ : Ун-т «Україна», 2004. 158 с.
18. Панкевич О. З. Соціальна держава та права людини «другого покоління» (загальнотеоретичне дослідження). Львів : Астрон, 2006. 176 с.
19. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України : підруч. / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Прецедент, 2009. 344 с.
20. Погребняк С. Соціальна держава: обґрунтування концепції. *Вісник академії правових наук України*. 2011. № 2. С. 15–25.

21. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>.
22. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України : методологічні аспекти : монографія. Київ : Ін Юре, 2002. 724 с.
23. Сердюк І. А. Функції держави та форми здійснення функцій держави: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 127–135.
24. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підруч. Харків : Еспада, 2006. 776 с.
25. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія», 1974. 776 с.
26. Словник іншомовних слів. URL : <https://www.jnsn.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D4%F3%ED%EA%F6%B3%FF>.
27. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. Харків : Право, 2010. 584 с.
28. Яковлюк І. Я. Соціальна держава: питання теорії і шляхи її становлення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2000. 214 с.

Надійшла до редакції 29.11.2024

Прийнято до опублікування 09.12.2024

Reference

1. Abliazov, D. E. (2012) Sotsialna, pravova derzhava ta prava liudyny i hromadianyna [Social, legal state and human and citizen rights]. *Forum prava*. № 1, pp. 10–14. [in Ukr.].
2. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia [Great Ukrainian legal encyclopedia] : u 20 t. T. 3 : Zahalna teoriia prava / red. kol. : O. V. Petryshyn (holova) ta in. ; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy ; In-t derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho NAN Ukrainy ; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv : Pravo, 2017. 952 p. [in Ukr.].
3. Hobbs, T. (2000) Levafan [Leviathan] / per. z anhl. Kyiv : Dukh i Litera. 606 p. [in Ukr.].
4. Holovashchenko, O. S. (2010) Sotsialna ta pravova derzhavy : analiz spivvidnoshennia modelei [Social and legal states: an analysis of the ratio of models]. *Forum prava*. № 1, pp. 50–55. [in Ukr.].
5. Dzeveliuk, M. V. (2017) Tradytsii ta novatsii v rozvytku funktsii suchasnoi derzhavy [Traditions and innovations in the development of the functions of the modern state] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Odesa. 209 p. [in Ukr.].
6. Iermolenko, D. O. (2001) Poniattia ta oznaky sotsialnoi derzhavy [Concepts and signs of the social state]. *Visnyk Zaporizkoho yurydychnoho instytutu*. № 2, pp. 76–82. [in Ukr.].
7. Iermolenko, D. O. (2001) Spivvidnoshennia sotsialnoi ta pravovoi derzhavy [Correlation of the social and legal state]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*. Iss. 12, pp. 3–5. [in Ukr.].
8. Kelman, M. S. (1997) Teoriia derzhavy [Theory of the state] : navch. posibnyk. Ternopil. 330 p. [in Ukr.].
9. Kolomoiets, O. V. (2013) Funktsii derzhavy u suchasnomu derzhavoznavstvi: teoretychni problem [Functions of the state in modern political science: theoretical problems]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Yurysprudentsiia*. № 5, pp. 41–44. [in Ukr.].
10. Konstytutsiia Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Constitution of Ukraine. Scientific and practical commentary] / redkol. : V. Ya. Tatsii (holova redkol.), O. V. Petryshyn (vidp. sekretar), Yu. H. Barabash ta in. ; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy. 2-e vyd., pererob. i dop. Kharkiv : Pravo, 2011. 1128 p. [in Ukr.].
11. Konstytutsiia Ukrainy: vid 28.06.1996 r. [Constitution of Ukraine: dated 06/28/1996] : stanom na 02 liutoho 2019 r. Kyiv : VD «Profesional», 2022. 66 p. [in Ukr.].
12. Mala entsyklopediia etnoderzhavoznavstva [Small encyclopedia of ethno-state studies] / uporiad. Yu. I. Rymarenko (ta in.) ; Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv : Heneza : Dovira, 1996. 942 p. [in Ukr.].
13. Marushchak, O. A. (2019) Funktsii derzhavy: vyznachennia poniattia [Functions of the state: definition of the concept]. *Forum Prava*. № 3 (65), pp. 17–21. [in Ukr.].
14. Melnychuk, S. M. (2019) Pravovi formy realizatsii suchasnoi derzhavy Ukraina [Legal forms of implementation of the functions of the modern state of Ukraine] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.01. Kyiv. 478 p. [in Ukr.].
15. Murza, V. V. (2011) Poniattia ta vydy funktsii suchasnoi derzhavy [The concept and types of functions of the modern state]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 4 (55), pp. 42–50. [in Ukr.].
16. Nalyvaiko, R. L. (2009) Derzhavnyi lad Ukrainy: teoretyko-pravova model [The state

system of Ukraine: theoretical and legal model] : monohrafiia. Kharkiv : Pravo. 597 p. [in Ukr.].

17. Nikitin, A. V. (2004) *Teoriia derzhavy ta prava* [Theory of the state and law] : navch. posibnyk / za red. A. M. Kolodiia. Kyiv : Un-t «Ukraina». 158 p. [in Ukr.].

18. Pankevych, O. Z. (2006) *Sotsialna derzhava ta prava liudyny «druhooho pokolinnia» (zahalnoteoretychne doslidzhennia)* [Social state and human rights of the «second generation» (general theoretical study)]. Lviv : Astron. 176 p. [in Ukr.].

19. Pohorilko, V. F., Fedorenko, V. L. (2009) *Konstytutsiine pravo Ukrainy* [Constitutional law of Ukraine] : pidruch. / za zah. red. V. F. Pohorilka. Kyiv : Pretsedent. 344 p. [in Ukr.].

20. Pohrebniak, S. (2011) *Sotsialna derzhava: obgruntuvannia kontseptsii* [Social state: justification of the concept]. *Visnyk akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 2, pp. 15–25. [in Ukr.].

21. Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam pravlinnia Pensiinoho fondu Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen statyi 1, chastyn pershoi, druhoi, tretoi statyi 95, chastyny druhoi statyi 96, punktiv 2, 3, 6 statyi 116, chastyny druhoi statyi 124, chastyny pershoi statyi 129 Konstytutsii Ukrainy, punktu 5 chastyny pershoi statyi 4 Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy, punktu 2 chastyny pershoi statyi 9 Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy v systemnomu zviazku z okremymy polozhenniamy Konstytutsii Ukrainy [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Board of the Pension Fund of Ukraine on the official interpretation of the provisions of Article 1, parts one, two, three of Article 95, part two of Article 96, paragraphs 2, 3, 6 of Article 116, part two of Article 124, part one of Article 129 of the Constitution of Ukraine, paragraph 5 of part one of Article 4 of the Budget Code of Ukraine, paragraph 2 of part one of Article 9 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine in systemic connection with certain provisions of the Constitution of Ukraine] vid 25 sichnia 2012 roku № 3-rp/2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>. [in Ukr.].

22. Selivanov, V. M. (2002) *Pravo i vlada suverennoi Ukrainy : metodolohichni aspekty* [Law and power of sovereign Ukraine: methodological aspects] : monohrafiia. Kyiv : In Yure. 724 p. [in Ukr.].

23. Serdiuk, I. A. (2013) *Funktsii derzhavy ta formy zdiisnennia funktsii derzhavy: spivvidnoshennia poniat* [State functions and forms of implementation of state functions: correlation of concepts]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 127–135. [in Ukr.].

24. Skakun, O. F. (2006) *Teoriia derzhavy i prava (entsyklopedychnyi kurs)* [Theory of the state and law (encyclopedia course)] : pidruch. Kharkiv : Espada. 776 p. [in Ukr.].

25. *Slovyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words] / za red. O. S. Melnychuka. 1-e vyd. Kyiv : Holovna redaktsiia «Ukrainska radianska entsyklopediia», 1974. 776 p. URL : <http://rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=35993>. [in Ukr.].

26. *Slovyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words]. URL : <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D4%F3%ED%EA%F6%B3%FF>. [in Ukr.].

27. Tsvik, M. V., Petryshyn, O. V., Avramenko, L. V. ta in. (2010) *Zahalna teoriia derzhavy i prava* [General theory of the state and law] : pidruch. Kharkiv : Pravo. 584 p. [in Ukr.].

28. Iakovuk, I. Ya. (2000) *Sotsialna derzhava: pytannia teorii i shliakhy yii stanovlennia* [The social state: issues of theory and ways of its formation] : dys. : ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kharkiv. 214 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Maryna Voitiuk. Interpretation of the concept of «functions of a social state based on the rule of law»: doctrinal approaches. The article is devoted to the study of the concept of «functions of a social state based on the rule of law». Given the constant changes in various areas of the state, its functions are not stable, and therefore the issue is relevant and requires further research. In modern legal science, there is a pluralism of approaches to the definition of «functions of the state», but it is extremely rare to find a disclosure of the content of the concept of «functions of a social state based on the rule of law».

The author defines the semantic load of the term «social legal state». A social state is a state whose priority is to ensure the human right to a decent life. The rule-of-law state fulfills its functions based on the principle of the rule of law which is most important for its bodies, officials and employees, and which is enshrined in Article 1 of the Fundamental Law as a general principle.

The author examines various approaches to understanding the term «functions of the State». The researchers define the functions of the state, firstly, as the areas of the state's activities aimed at meeting the needs of the population in all spheres of public relations; secondly, the areas of the state which express the essence, goals and objectives.

The author proposes an interpretation of the concept of «functions of a social state based on the rule of law» as the areas of state activity which express the essence and social purpose of the state, and through which its goals and objectives are formed, and which are transformed at a particular historical stage of the state's development under the influence of socio-economic, political, cultural and other factors.

Keywords: *Constitution of Ukraine, functions, functions of the state, social state, rule-of-law state, functions of a social state based on the rule of law.*